

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2023

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2023 (K 12/2024 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Kimmo Kiljunen, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
- kv. asiain neuvos, EN- ja ETYJ-valtuuskunnan sihteeri Maria Fagerholm, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Euroopan neuvoston tehtävät keskittyvät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Euroopan ihmisoikeussopimus sekä lukuisat muut sopimukset on laadittu yksilöiden oikeuksien turvaamiseksi. Järjestön perustehtävissä työskentely on mittava. Euroopan neuvoston ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmää haastetaan avoimesti. Toimintaympäristön muutoksiin lukeutuu myös autoritaarisuuden nousu, johon kytkeytyy sananvapauden ja kansalaistoiminnan rajoittaminen sekä vähemmistön oikeuksien polkeminen.

(2) Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että nykyisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa Euroopan neuvoston ja sen yleiskomitean työlle on erityistä tarvetta. Edellä mainitut kehityssuunnat korostavat Euroopan neuvoston työn merkitystä laaja-alaisena ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon keskittyvänä järjestönä.

(3) Vuosikertomuksessa todetaan, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut Venäjän erottaminen Euroopan neuvostosta laukaisi laajemman keskustelun järjestön roolista uudessa turvallisuustilanteessa. Parlamentaarinen yleiskokous piti tärkeänä järjestää huippukokous lujittamaan Euroopan neuvoston arvoja ja missiota tilanteessa, jossa Euroopassa käydään sotaa. Järjestön 4. huippukokous pidettiin puheenjohtajamaa Islannin pääkaupungissa Reykjavíkissa 16.—17.5.2023.

Valiokunnan mietintö UaVM 7/2024 vp

(4) Yleiskokous järjesti huippukokouksen alla Reykjavíkissa oman kokouksen, jossa nostettiin esiin tärkeitä ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja. Vuosikertomuksessa todetusti huippukokous oli menestys, sillä se vahvisti valtionpäämiesten sitoutumisen perusoikeuksiin. Lisäksi allekirjoitettiin osittaissopimus Ukrainan vahinkorekisterin perustamisesta ja hyväksyttiin ensimmäistä kertaa listaus demokratian periaatteista.

(5) Jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seurannan osalta yleiskokouksen monitorointikomitean työlistalla oli kertomusvuonna 14 maata. Ulkoasiainvaliokunta pitää jäsenvelvoitteiden seuranta yleiskokouksen toiminnan olennaisena osana. Myös vaalitarkkailutoimet ovat tärkeä osa tätä seurantatehtävien kokonaisuutta. Monitoroinnin kohteina pitkään olleiden Armenian ja Azerbaidzanin tilanne ja keskinäiset suhteet kärjistyivät entisestään syyskuussa 2023 Azerbaidzanin hyökätessä Vuoristo-Karabahiin laajamittaisella aseellisella voimalla. Tilanne alueella on näkynyt vahvasti yleiskokouksen työssä selkeän näkemyksen ollessa se, että pysyvä ratkaisu tälle pitkään jatkuneelle konfliktille saadaan vain osapuolten välisellä vuoropuhelulla ja aidolla sitoutumisella kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Valiokunta pitää huolestuttavana saamaansa selvitystä maiden suhtautumista Euroopan neuvostoon ja jäsenyysvelvoitteidensa jatkuvaa laiminlyönnistä.

(6) Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota Euroopan neuvoston yhteistyön vahvistumiseen Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajien ja heidän johtajansa Svjatlana Tsih'anouskan kanssa. Valiokunta pitää yhteistyön lisääntymistä ja muuttumista muodollisemmaksi yhtenä tärkeänä tapana Valko-Venäjän demokratiakehityksen tukemiseksi ja toteaa tyytyväisyydellä Suomen valtuuskunnan puheenjohtajan Kimmo Kiljusen aktiivisen työn tämän edistämiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että Euroopan neuvosto jatkaa tukeaan Valko-Venäjän kansalaisyhteiskunnalle ja seuraa maan ihmisoikeustilannetta.

(7) Saadun selvityksen mukaan Euroopan neuvosto jatkaa myös Venäjän ihmisoikeustilanteen seuraamista ja tukee maan kansalaisyhteiskuntaa. Valiokunta pitää myönteisenä, että kertomusvuonna aloitettiin keskustelut myös maanpaossa elävien venäläisten oppositiopolittikkojen kanssa.

(8) Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa käytiin läpi myös Kosovon vuonna 2022 käynnistynyttä Euroopan neuvoston jäsenyyshakemusprosessia. Saadun selvityksen mukaan jäsenyyskysymys on kuluvan vuoden aikana edelleen käsittelyssä ja paine sen ratkaisemiseksi on kasvamassa.

(9) Lopuksi ulkoasiainvaliokunta toteaa pitävänsä myönteisenä saamiaan tietoja yleiskokouksen suomalaisdelegaation jäsenten saamista luottamustehtävistä. Tämä heijastaa valtuuskunnan aktiivisuutta yleiskokouksessa ja on valiokunnan mielestä tärkeää. Luottamustehtävistä on sisällytetty perusteelliset kirjaukset kertomukseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 12/2024 vp johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 7/2024 vp

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 8.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kimmo Kiljunen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala